

LAUSUNTO

Helsinki 25.11.2015

SOSIAALI- JA TERVEYSVALIOKUNTA

Eduskunta

Viite: Asiantuntijakuuleminen sosiaali- ja terveysvaliokunnassa 26.11.2015

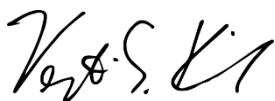
Asia: Hallituksen esitys (HE 127/2015 vp) eduskunnalle laeiksi yleisestä asumistuesta annetun lain 16 ja 51 §:n muuttamisesta ja eläkkeensaajan asumistuesta annetun lain 54 §:n väliaikaisesta muuttamisesta

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry on valtakunnallisten sosiaali- ja terveysjärjestöjen kattojärjestö. SOSTE on sosiaali- ja terveystoiminnallinen vaikuttaja ja asiantuntijajärjestö, joka rakentaa sosiaalisen hyvinvoinnin ja terveyden edellytyksiä yhteistyössä jäsenyhteisöjensä kanssa. SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry:n varsinaisina jäseninä on 202 valtakunnallista sosiaali- ja terveysalan järjestöä ja yhteistyöjäseninä 65 muuta sosiaali- ja terveysalan toimijaa.

Liitteenä SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry:n lausunto yllämainitussa asiassa.

Lisätietoja: erityisasiantuntija Anne Perälähti, puhelin 050 4111 734, anne.peralahti@soste.fi
erityisasiantuntija Anna Järvinen, puhelin 050 586 5677, anna.jarvinen@soste.fi

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry

Vertti Kiukas
pääsihteeri

SOSTE

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry
SOSTE Finlands social och hälsa rf
SOSTE Finnish Federation for Social Affairs and Health

www.soste.fi

Yhteenvetona SOSTE toteaa:

- Indeksikorotusten jäädytys johtaa siihen, että asumistuen taso on jää entistä enemmän jälkeen yleisestä vuokratason kehityksestä.
- Esitetyt muutokset lisäävät riippuvuutta toimeentulotuesta ja mahdollisesti lisäävät toimeentulotuen käyttäjien määrää.
- Muutosten sosiaaliset vaikutukset ja kohdentuminen tulisi arvioida tarkemmin.
- Myönteistä on, ettei hallitus toteuta aiempaa esitystä eläkkeensaajien asumistuen yhdistämisestä yleiseen asumistukeen.

Lausunto

Hallituksen esityksestä puuttuu sosiaalisten vaikutusten arviointi. Lausuntoaikataulun tiukkuudesta johtuen myöskään ulkopuolisten toimijoiden on vaikea tehdä arviointia muutosten vaikutuksista ihmisten toimeentuloon ja kokonaistilanteeseen. SOSTEn vaikutusarviot pohjautuvat rajallisen aikataulun puitteissa käytettävissä ja saatavissa olleisiin tutkimuksiin ja tilastoihin sekä muihin asiantuntija-arvioihin.

Esityksessä yleisen asumistuen perusomavastuun tulosidonnaisuus kiristetään 40 prosentista 42 prosenttiin. Vaikutusarvioiden mukaan tulosidonnaisuuden kiristäminen alentaisi asumistukeen oikeuttavaa tulojen ylärajaa, jolloin osa asumistukeen oikeutetuista henkilöistä putoaa pois asumistuen piiristä. Lisäksi muutos alentaisi asumistuen tasoa 105 000 ruokakunnalla keskimäärin 9 euroa. Asumistuen saajat ovat kuitenkin jo lähtökohtaisesti pienituloisia ja tämäkin summa on heidän tuloissaan merkittävä. Vaikutusarvioissa ei ole tuotu esille mikä on tuen muutoksen (*keskimäärin* siis 9 euroa) vaihteluväli ja kohdentuminen. Tällä aikataululla emme pystyneet arvioimaan keitä muutos erityisesti koskettaa.

Hyvänä asiana voidaan pitää sitä, että perusomavastuuosuus ja täysimääräisen tuen tulorajat pidetään ennallaan, jolloin muutos ei vaikuttaisi pienituloisimpien asumistuen tasoon.

Hallituksen esityksessä yleisen asumistuen enimmäisasumismenojen tarkistusta ei tehdä vuokratuoksinen muutosta vastaavasti. Tämä esitys vastaa hallituksen aiempaa esitysluonnosta asumistuesta annetun lain muuttamisesta. Myöskään eläkkeensaajien asumistuen asumiskustannuksia ja asumismenoja ei tarkisteta vuonna 2016. Hallituksen esitys tarkistusten tekemättä jättämisestä johtaa siihen, että asumistuki jää edelleen jälkeen yleisestä vuokratason kehityksestä. Yleisestä hintatason kehityksestä huolimatta vuokrat ovat kasvaneet tasaisesti.

Tilastokeskuksen mukaan 2010-luvulla asuntojen vuokrat ovat kasvaneet vuosittain 3,1–3,6 prosenttia ja viimeisimmällä (vuoden 2015) kolmannella neljänneksellä 3,2 prosenttia.

Alustavat ja pikaisella aikataululla tehdyt vaikutustarkastelut SISU-mikrosimulointimallissa osoittivat, että leikkaukset kohdistuvat kaikkiin tulodesiileihin. On kuitenkin huomioitava, että leikkausten suhteellinen vaikutus on suurempi alemmissa tuloluokissa.

Yleisen asumistuen ja eläkkeensaajien asumistuen enimmäisasumismenojen korottamatta jättäminen lisää toimeentulotuen saajien määrää ja toimeentulotukimenoja. Lisäksi asumistuessa hyväksyttävä vuokrataso jää yhä enemmän siitä vuokratasosta, joka toimeentulotukea myönnettäessä on katsottu tarpeellisen suuruiseksi. Tilapäiseksi avuksi tarkoitetulla toimeentulotuella paikataan ensisijaisten etuuksien puutteita.

Yleiseen asumistukeen ja eläkkeensaajien asumistukeen suunniteltujen muutosten ohella myös muut hallituksen päätökset jähdyttää sosiaaliturvaetuuksien indeksitarkistuksia lisää kotitalouksien taloudellista riippuvuutta toimeentulotuesta. Ensisijaisten etuuksien tasoa tulisi kokonaisuudessaan vahvistaa, jotta toimeentulotuen tarve vähenisi. On järkevämpää huolehtia ensisijaisten etuuksien riittävästä tasosta, kuin siirtää niitä toimeentulotukimenoista katettavaksi ja lisätä samalla köyhyys- ja syrjäytymisriskiä.

Osa toimeentulotukeen oikeutetuista ei osaa tai halua mm. häpeän takia sitä hakea. Tämä johtaa mm. lääkkeitä ja ruoasta tinkimiseen. Tämä suuntainen kehitys ei tue eläkkeensaajan asumistuen tavoitetta tukea pienituloisten arjessa pärjäämistä ja kotona asumista.

Indeksijähdytysten lisäksi pienituloisten toimeentuloa rapauttavat lisäksi hallitusohjelmassa linjatut indeksien jähdytykset, lääkekorvausten, matkakorvausten ja yksityisen sairaanhoidon korvausten leikkaukset sekä sosiaali- ja terveystalouden palvelujen asiakasmaksujen korotukset. Lisäksi on mm. sähkö-, kiinteistö- ja jäteverojen sekä lämmityspolttoaineiden verojen korotukset vaikuttavat asumisen kustannuksiin. Kaikkien näiden tekijöiden vaikutusta tulisi arvioida kokonaisuutena. Leikkausten yhteisvaikutus pienituloisen kohdalla on huomattava.

Leikkauksilla saatetaan saavuttaa nopeita ja hetkellisiä säästöjä. Pidemmällä aikavälillä ihmisten hyvinvointiin kohdistuvat leikkaukset tulevat kuitenkin kalliimmiksi kuin ongelmien hoitaminen ajoissa hyvin toimivilla palveluilla ja ostovoimaltaan riittävillä etuuksilla. Panostuksia ihmisten hyvinvointiin ei ole kyetty näkemään investointeina, vaan kuluerinä, joita leikkaamalla valtion talous pyritään saattamaan (lyhyellä aikavälillä) tasapainoon.

Asumistukeen suunnitellut leikkaukset ja säästöt yhdessä muiden säästöjen kanssa voivat edelleen kasvattaa sosioekonomisia terveyseroja, jotka jo nyt ovat OECD:n tutkimusten mukaan Suomessa huomattavia.